

Yeni Felsefe, Bir Metodik Felsefe Tasavvuru*

New Philosophy, Imagination of a Methodical Philosophy

Metin KOÇHAN^a

^aAnkara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Felsefe ABD,
Ankara, TÜRKİYE

Received: 02.02.2021
Accepted: 08.02.2021
Available online: 26.04.2021

Correspondence:
Metin KOÇHAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Felsefe ABD,
Ankara, TÜRKİYE
metinkochan@artuklu.edu.tr

Ömer Bozkurt, Yeni Felsefe, Bir Metodik
Felsefe Tasavvuru, Maarif Mektepleri
Yayınları, Ankara, 2020.

ÖZ “Yeni Felsefe”, hakikat arayışına yeltenen her öznenin göz önünde bulundurması gerektiğine inandığı nitelikler ortaya koymaya çalışır. Eserin müellifi bu nitelikleri 6 bölüm şeklinde sırasıyla “Yenilik ve Yinelik Niteliği”, “Araçsal ve Pragmatiksel Nitelik”, “Hayatla ve Güncelle İç İçelik Niteliği”, “Yerellik ve Öznellik (Yerelevrenselleşme) Niteliği”, “Normatiflik ve Meta Nitelik” ve “Ütopiklik ve Fütüristik Nitelik” olarak detaylı biçimde ortaya koymaya çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni felsefe; Ömer Bozkurt; meta felsefe; hakikat arayışı

ABSTRACT “The New Philosophy” tries to reveal qualities that every subject who attempts to seek the truth that believes should take into account. The author of the work described these qualities in 6 chapters, respectively, “Innovation and Repetition Quality”, “Instrumental and Pragmatic Quality”, “Integrity with Life and Actual”, “Locality and Subjectivity (Loca-Universalism) Quality”, “Normative and Meta Quality” and “Utopianity and Futuristic Quality”.

Keywords: New philosophy; Ömer Bozkurt; meta philosophy; the search for truth

“Kurallar yığınıyla çepeçevre sarılmış ve bu sınırlara yönlendirilmiş bir hakikat arayışı, arayış kavramıyla çelişir” (s. 9). Hakikatın belirlenimini ortaya koyduğunu iddia eden her düşünceyi, makul eleştiri gücüyle sürekli sorgulamayı teşvik eden yazarın bu ifadesi, felsefeyi, hakikati her hangi bir sınıra mahkum eden her türlü girişimin tekelden kurtarmaya dönük bir işlevle ele almanın gerekliliğine dönüktür. Bu amaç doğrultusunda Bozkurt, eserinin ismine yüklediği anlamı açık bir biçimde şu ifadelerle ortaya koyar: “Yeni Felsefe, çeşit çeşit ağaçlarla dolu bir ormanda nereye gideceğini kestiremeyen felsefeye yol göstermek değil, ona yol bulma gücünü ve yöntemini hatırlatmaktır... yeni felsefe dikte etmek yerine önerir, çerçeve belirlemek yerine vizyon kazandırır, sınır çizmek yerine sınırları kaldırır, daraltmak yerine genişletir...” (s. 10).

Yazar, eserinde kendini özne olarak tanımlar. Fakat bu özne, hakikatin ilkesini elde ettiğini iddia eden her öznenin tutumunu abartılı görür. Hakikatin tahakküm altına alınmasına itiraz yükseltir. Zira yazar “hakikat arayışı”na vurgu yapar. Bozkurt bu eserinde, hakikati, çerçeveye alan ve bu yönüyle indirgemeci bir yaklaşım sergileyen etkinliklere, felsefi bir itibar kazandırmaz. Bu doğrultuda yazar, ortaya koyduğu eserinde hakikat arayışına yeltenen her öznenin felsefi tutkusunda göz önünde bulundurması gerektiğine inandığı nitelikler ortaya koyar. Yazar açısından bu nitelikler, felsefenin her daim “yeni” olabilmesinin olanağını içerir bir mahiyete sahiptir. Zira hakikat arayıcısı öznenin kaygısı, hakikate gittiğine inanılan her türlü metodu sürekli olarak sorgulamaya dönük ve bu bağlamda yeni şeyler ortaya koyabilmek olmalıdır (s. 9-10). Hakikat arayışında “gerçek özne” olmanın zor, fakat “sıradan özne” olmaya tercih edilmesi gerekliliğini vurgulayan yazar, cesur ama aynı zamanda hakikatin, kendisinin işaret ettiği şey de olmama ihtimalini göz ardı etmeyen özelliği ile “mütevazı bir özne” (s. 10) betimine vurgu yapar.

Yazar genel, özel ve yerel olmak üzere eserinde üç amaç ortaya koymuştur. Felsefenin günümüzde alansal daralmışlığının, onun hayattan kopmuş bir statüye yerleştirilmesinin, öneri, üretim ve işlevsellik özelliğinden yoksunlaşmasının üstesinden gelebilecek yeni yolların, yeni imkânların varlığına dikkat çekmek, yazarın eserinde ortaya koymayı hedeflediği genel bir amaç olmuştur. Eserin bu genel amacı doğrultusunda yazar, İslam dünyasındaki felsefi etkinliklere bir perspektif sunmayı hedefleyerek özel, kendi vatanındaki felsefi etkinliklerin mahiyetine olumlu katkı sunacak çözüm önerilerine değinerek de yerel amacını ortaya koymayı hedeflemiştir (s. 10).

Eserde temel soruşturma konusu, yazarın ifadesiyle şudur: “Bu girişimde temel sorun, felsefenin nasıl bir etkinlik olduğu ya da felsefe yapmanın ne olduğudur.” (s. 38). Bu eser, “esasinda bu soruna dair bir soruşturma, sorgulama ve dahası yeni bir öneride bulunmaktadır.” (s. 39) Yazar, bu yeni önerisinde değişik medeniyetler bağlamında gelişen insan zihnini referans aldığına dikkat çekmiştir. Yazar, farklı medeniyetlerin varlığı bağlamında felsefe yapmanın ne olduğunu soruşturması ile tutarlı olacak biçimde felsefe yapmanın dilini de çerçevelemez, bu dile bir sınır da çekmez. Zira yazar, her toplumun kendi diliyle felsefe yapabilmenin imkânını sonuna değin değerlendirilmesi gerektiğini bir ilke olarak ortaya koyarak, bu ilke gereğince hareket edildiğinde azımsanmayacak faydaların varlığına dikkat çekmiştir (s. 39). Bununla ilintili olarak yazar, felsefe yapabilmenin imkânını kendi dilimizin olanakları çerçevesinde değerlendirir. Bu çerçevede dilimizin felsefe yapabilmeyi mümkün kılacak yeterlilikte görmeyen bakış açılarının verimsizliğine dikkat çekerek, bu durumu felsefe tarihinden örneklikler ortaya koyar (s. 39).

Bozkurt, eserinde öne sürdüğü iddiaların kanıtlama girişiminde felsefi kanıtlama veya argümantasyon tarzında bir üslubu ağırlıklı olarak işe koymuştur. Rasyonel temellendirme safhası için tarihe, tecrübeye ve sübjektif belirlemelere (s. 40) de yer vererek aslında yazar, hakikat arayışına sınırların çekilmemesi gerektiğine dair tutumuyla da bir tutarlılık sergiler. Zira felsefi alandaki eserlerin genel olarak ilmi/bilimsel, spekülâtif/nazarî ve edebî tür biçimindeki geniş alanları içerecek şekilde göz önüne alınmasının faydalı olacağını dile getiren yazar, iddialarının kanıtlanmasında genel itibari ile nazari türdeki eserlerin mahiyetini belirleyen yöntemi takip edeceğini bildirir (s. 40-41). Bu bağlamda felsefecilerin veya filozofların düşüncelerini sunmayı mümkün kılan düşünce tarzı ve felsefe üretmenin altı yoluna atıf yapan Bozkurt, bu yollardan 1 ve 4’üncüye daha az başvurduğunu diğer yollara önemli ölçüde yer verdiğine değinir. Bu yollar sırasıyla şunlardır: 1. Ek bir ilme dayanan düşünce, 2. Ansiklopedik düşünce tarzı, 3. Felsefe tarihi yoluyla düşünce, 4. Kişisel tecrübeye dayanan düşünce, 5. Refleksiyon yoluyla düşünce ve 6. Spekülâtif düşünce yolu (s. 41-42). Tüm bu düşünce yolları neticesinde ortaya çıkan her türlü felsefi bilginin kaynağının sorunsallaştırılmasını gereksiz gören yazar, nihayetinde bu yollardan her

hangi biri tarafından ortaya konulan bilginin zihinsel ya da rasyonel bir üretim sürecine tabi tutulduğuna dikkat çekerek, felsefi bilginin değerini, zihnin filtresine tabi tutulması gerektiğini bir ilke olarak belirler (s. 43). Bu bakımdan *Yeni Felsefe*'nin amacı, bilginin kaynağını soruşturup bir neticeyi ortaya koymaktan ziyade felsefi etkinliğin yöntem, bakış ve ufkuna dair genişletici, ifşacı, açık, net, özgür, belirli, ilişkiselsel bir felsefe yapmayı mümkün kılabilen bir metodoloji önerisi getirmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda *Yeni Felsefe*, felsefenin tarihini ve doğasını göz önünde tutarak bir takım niteliklerle sunulmuş bir eserin adını taşımıştır. Yazar bu nitelikleri 6 bölüm şeklinde detaylı olarak ortaya koymaya çalışmıştır.

Yeni Felsefe'nin “Yenilik ve Yinelik Niteliği” ilk bölümü oluşturmuştur: Yazar, yeni felsefenin yenilik niteliğini ortaya koyarken ayrıntılı bir biçimde “Yeni” ve “Yine” kavramlarının mümkün olan anlam örgüsünü çeşitli örneklerle ortaya koyarak (s. 49-50) ikisi arasında kurulabilecek ilişkiyi irdeler. Eser için “yeni” kavramının ontolojik ve epistemolojik bakımından önemli görülen anlamına odaklanan yazar, bu bağlamda, “yeni” kavramı için; “ilk kez ortaya çıkma, henüz ortaya çıkma, tekraren bir değişimle ortaya çıkma, bilgi alanımıza çıkma” gibi anlamları referans almıştır. Aynı şekilde yazar, ontolojik açıdan “yine” kavramına ise “tekraren de olsa bir yeniden ortaya çıkış ve mevcut bilgimize tekraren de olsa bir ilave” anlamını taşıyan yönüne dikkat çekmiştir (s. 51). “Yeni” ve “Yine”nin bu anlamı çerçevesinde *Yeni Felsefe* amaçladığı şeyi görünür kılmak ister. Yazar, önceki felsefe birikiminin göz ardı edilmemesi gerektiğine vurgu yapmakla birlikte, *Yeni Felsefe*'yi “Yeni” niteliği ile ortaya koymanın koşullarını sorgular (s. 52). Bu doğrultuda, günümüzde yapılan felsefe biçiminin “eskinin yinelenmesi şeklinde tekrar, olduğu gibi sunma”nın *tanıma* düzeyinde, “mevcut felsefenin bilgi düzeyimize tanıtılması ve sunulması”nın *vâkıf olma* düzeyinde yapıldığını, “bugüne kadar gelmiş olan felsefenin değiştirilip dönüştürülerek tekrar ortaya konulması”nın da *inşa düzeyi* çabasına denk geldiğini ifade ederek (s. 51-53) inşa düzeyinin o dönemin “yeni felsefe”sini oluşturabilecek yeterlilikte olduğuna dikkat çeker (s. 57). Yazar, kendisini *tanıma* düzeyinden sırasıyla *ifşa, değerlendirme ve irdeleme* düzeyleri ile farklılaştıran *vâkıf olma* çabasının, günümüzde dünyadaki ve ülkemiz felsefe çalışmalarına sirayet ettiğini, bununla birlikte haklı olarak çok az sayıda çalışmanın irdeleme düzeyine eriştiğini aktarır (s. 53-55). Yazar, *tanıma* ile *vâkıf olmanın ifşa ve değerlendirme* düzeyine denk gelen bir felsefi çabanın gerçek anlamda “felsefe yapma”nın karşılığına geldiğini söylemenin zor olduğunu dile getirir (s. 58). Bozkurt’a göre bu çaba, haklı olarak sadece felsefe tarihçiliği veya akademik felsefe yapmanın adı olabilir (s. 58). Felsefe yapmak buna indirgenemez. Bu bağlamda felsefeci ve filozof ayrımı yapan yazar, filozofu felsefe tarihinden soyutlamamakla birlikte “felsefe yapan” kişi olarak görür. Felsefe tarihinden felsefe yapmaya geçiş, *vâkıf olmanın irdeleme* düzeyinden başlayıp, *inşa* düzeyinde bir çaba vermekle mümkün olabileceğini bildiren yazar (s. 62), filozofun etkinliği olan “yeni felsefe”nin bu çabanın sonucu olacağını aktarır (s. 62). Bununla birlikte eleştiri ve reddiyeyi ifade eden *irdeme*'yi bir tür yarı-teori, önceki düzeylerden tamamen ayrık olmayan *inşa* düzeyini de tamamıyla teori üretim aşaması olarak gören yazar, felsefe yapmada *inşa* sürecini, yeni paradigmlar oluşturulmasının koşulu olarak takdim eder (s. 63). Tüm bunlarla birlikte yazar tartışmayı, felsefe yapmanın koşulunu belirleyebilmek için *tanıma, vakıf olma ve inşa* düzeylerinin birbiriyle olan ilişkiselliği üzerinden devam ettirir. Bu düzeyler arasında eş-zamanlı bir ilişkiye atıfla (s. 65-66) yazar, yeni problemler, yeni metotlar ve yeni çözümlerin varlığını felsefeye yenilik sağlayacak unsurlar olarak ortaya koyar. Yeniliğin geçmişten büsbütün yalıtılmış olamayacağını vurgulayarak da Bozkurt, felsefenin öncekilerle özdeşliğini de savunmayan bir “yine”lik unsuruna dikkat çeker ve birinci bölümü bu bağlamda nihayete erdirir.

“Araçsal ve Pragmatiksel Nitelik” *Yeni Felsefe*’nin ikinci bölümünü oluşturmuştur. Bu bölümde yazar, felsefenin tanımlama girişimlerine gönderme yaparak felsefenin araçsal ve pragmatiksel boyutunu belirgin kılmaya çalışır. Bu belirgin kılınış, yazar açısından “yeni felsefenin” göz ardı edilenleri “yine” vasfıyla tekrar hak ettiği değerine kavuşturmanın çabasına karşılık gelen şeydir. Yazar bunu, yapılmış felsefe tanımlarını kapsayıcı bir örneklem üzerinden (Sokrates, Platon, Aristoteles’in felsefe tanımı, Stoacı filozoflar, Ortaçağ Hristiyan ve İslam dünyasındaki felsefe tanımları, Rönesans’ın sonu ve 17. yüzyılın başından günümüze değin yapılan felsefe tanımları) ele alarak yapmaya çalışır. Tüm bu tanımlama girişimlerinin ilgili filozofun yaşantısının temel sorunlarına bir çözüm getirmeyi amaçladığını bildiren yazar, bu bakımdan felsefe yapmanın sırf entelektüel bir haz için yapıldığını söylemenin güç olduğunu aktarır (s. 86). Bozkurt, hakikat ile hakikat arayışını yapan felsefe ayrımına gönderme yaparak, felsefenin, hakikatin yakalanması amacına yönelik niteliğinden dolayı araçsal ve pragmatiksel bir işleve sahip olması gerektiğini savunur (s. 72). Bu bağlamda yazar bu bölümde “felsefenin hakikatin kendisi olup olmadığını, hakiki bilgiyi ifade edip etmediği, felsefenin bir metot mu, bir araç mı veya amaca ulaştırıcı yararlı bir eylem mi olduğu ya da amacın bizzat kendisi mi olduğu” (s. 72) gibi soruları ele alır ve felsefe açısından araçsal ile pragmatik kavramlarından ne anlamamız gerektiğini ortaya koyarak bu sorulara eğilmenin gerekli olduğunu bildirir. Nihayetinde yazar, felsefeyi, “hakikate, bilgiye, bilgeliğe, sophus’a götüren faydalı ve iyi iş gören bir yol, yöntem veya araç “ olarak ifade eder (s. 88). Yazar, felsefeyi hakikatin kendisi olarak görmemekle birlikte hakiki bilgiyi de tam olarak ortaya koyduğunu kabul etmez (s. 89) ve böylece hakikatin tahakküm altına alınması gerektiğini bildiren eserinin önsözünde belirttiği düşüncelerine sadık kalır.

Yazar, felsefeyi üçüncü bölümde “Hayatla ve Güncelle İç İçelik Niteliği” bağlamında ele almıştır. Yazara göre, felsefenin teorik ve pratik veçhesini birbiri ile ilişkilendirmeyi mümkün kılan bu niteliktir. Zira “felsefe, hayatın ve güncelin temel sorunlarını ele alan bir niteliğe sahiptir.” (s. 93). Her ne kadar felsefe genel itibari ile değişenin ardındaki değişmeyen şeyi arama etkinliği olarak kabul görse de yazar açısından değişme emaresi gösteren hayat ve onunla benzer yönleri olan güncelin problemlerini göz ardı eden her felsefi etkinliğin, değişimin ardındaki değişmeyen hakikati sunması mümkün değildir (s. 95). Bu bölümde yazar, felsefenin ahlak, aile ve siyaset alanına dönük tutumunun onun hayat ve güncelle olan ilişkisini daha somut ortaya koyduğunu belirterek felsefenin “Hayatla ve Güncelle İç İçelik Niteliği”ni, esas olarak mantık, epistemoloji ve metafizik gibi alanlar üzerinden gösterilebilmesinin gerekliliğini dile getirir. Yazar bu bağlamda çeşitli filozofların eserlerinden pasajlar vermeye çalışmış, bu pasajlarda kullanılan tümel kavramların ardında gizli olan sosyal yaşamın dokusunu göstermeye çalışarak felsefenin hayat ve güncelle ilişkili olduğunu dile getirdiği argümanını desteklemeye çalışmıştır. Bizce yazarın felsefeyi, pratik alanlar üzerinden değil teorik düzlemdeki yönü üzerinden hayat ve güncelle olanla ilişkisini kurmaya çalışması çok önemlidir. Bu bakımdan bu ilişkiyi başka çalışmalarla daha derinlemesine ele almak faydalı olabilir.

Yazar dördüncü bölümde, “Yerellik ve Öznellik (Yerelevrenselleşme) Niteliği” başlığı altında felsefenin olması gereken ilkesini ortaya koymaya çalışmıştır. Bilimlerin uzmanlaşarak felsefeden ayrılması ile birlikte tartışma konusu olan felsefenin işlev ve durumuna, “yerellik” ve “öznellik” niteliği ile çözüm getirilebileceğine vurgu yapar. Yazar, yerellik ve özneliği, felsefenin “hakikat arayışı” ve “bilgelik sevgisi” gibi temel anlamını tekrardan canlandırabilecek birer faktör olarak değerlendirilmesini önerir; sorgulamayı, tartışmayı, yeni fikirler öne sürmeyi bu nitelik altında felsefenin hizmetine sunmanın gerekliliğine inanır. *Yeni Felsefe*, felsefeye yeniden işlevselliği sağlamada yerel ve öznelin göz ardı edilmemesini salık verir. Yazar dikkat çekici bir biçimde, felsefeyi, evrensellik ve nesnellik özelliğini de önceleyecek bi-

çimde (s. 118) yerellik ve öznellik niteliği ile değerlendirmenin faydalı olduğuna inanır ve bu inancını da yerel, öznel, nesnel ve evrensel kavramlarının mahiyetini ayrıntılı analiz ederek gerekçelendirir. Bu bağlamda evrensel gidişte yerelin öncelenmesini ifade eden ve felsefi bir kaygı ile daha önce literatürde olmayan bir kavramsallaştırmayı ortaya koyar. Bozkurt bu hususu, İngilizcesi “locauniversalism” Türkçesi de “yerelevrenselleşme” kavramı ile okuyucuya sunar. “Yerelevrenselleşme”, yerelden yola çıkar, yereli önceler ve “kendine özgü bir tarzda” mutlaklık atfedilmeyen bir evrenselleşmeye gidişi imler. Mutlaklık vasfına tabi tutulmayan “yerelevrenselleşme”deki evrenselleşme, her daim yeni bir yerele sırtını dayar (s. 133). Bu bakımdan yazarın, “yerelevrenselleşme” kavramını, sürekli bir yerelevrenselleşme döngüsüne göndermede bulunacak bir işlevle ortaya koyması, bu kavramın, sorguya, arayışa, felsefi çabaya bir dinamizm kazandıracak olan mahiyetini betimlemiştir. Bozkurt’un “locauniversalism” kavramının içerimini hak edecek çalışmaların felsefi literatüre kazandırılmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Yazarın *Yeni Felsefe*’ye tevdi ettiği “Normatiflik ve Meta Nitelik” de beşinci bölümün kapsamını oluşturur. Yazar açısından felsefenin “sadece sorular soran, betimleyen, tanımlayan, kural koymaktan kaçınan, ele aldığı konuların içine girmekten ziyade onlara yukarıdan bakıp tartışan” yapısının ön plana çıkarılması onun meta niteliğine karşılık gelir. Öbür yandan Antik dönemlerden itibaren felsefenin, “kurallar ve ilkeler koyan, değer biçen, tavsiye eden, öngörüler sunan normatif/buyurucu” (s. 143) yönüne de normatiflik niteliğini denk getirir. Felsefe tarihinde her zaman bu iki nitelikten birinin daha baskın olduğunu dile getiren yazar, “Yeni Felsefe” tasavvurunda hem normatiflik hem de meta niteliğinin aynı anda bir arada yer bulması gerektiğini dile getirir ve bu nitelikleri “nasıl ve ne düzeyde kendilerine yer bulduğu, bu iki niteliğin bileşkesinden ne tür bir felsefe tasavvuru ve metodolojisi”nin (s. 143) ortaya çıkacağını soruşturmaya çalışır.

Yeni Felsefe’nin son niteliği “Ütopiklik ve Fütüristik Nitelik”tir. Bu niteliğin vurgusu eserin son bölümünü oluşturmuştur. Yazarın felsefeye tevdi ettiği işlev, sadece geçmiş ve şimdinin sorunlarıyla boğuşmakla sınırlı olmamıştır. Yazar bu bölümde, esas itibarıyla felsefi soruşturmaya dinamizm katabilen ve çoğunlukla göz ardı edilmiş geleceğe dönük felsefenin ortaya koyabileceği bir tasavvura sahip olabileceğinin farkındalığını yaratan niteliği gündeme getirmiştir. Yazarın felsefeye teşmil ettiği bu nitelik, felsefenin her alanla ilgili üretim gücünü artıran, ona yeni hayaller kurmasının yolunu açan, öngörüler sunmasını teşvik eden, yeni araştırma alanlarına imkân sunabilmesini sağlayan, yeni soruları gündeme taşıyabilmesini mümkün kılabilecek içerime sahip olmuştur (s. 167). Bu bağlamda ütopya ve distopyaları soruşturan yazar buradan yola çıkarak, fütürizm ve fütüristik yaklaşımları irdeleyerek ütopiklik ile fütüristik niteliği, gerçekten bir “felsefe yapma”nın şartı olarak *Yeni Felsefe* tasavvuruna eklemiştir.

Sonuç itibarıyla yazar, *Yeni Felsefe*’yi, felsefenin büsbütün hiçten üretilmemiş bir şey olmadığını göz önünde tutarak “yine” nitelemesiyle felsefeyi sahip olduğu bütün boyutlarını yeniden hatırlatma teşebbüsü ile metodik bir tasavvur altında (s. 200) kurgulayarak kaleme almıştır. Nihayetinde bu kurgunun felsefe yapmayı cazibeli kıldığını, yöntem bakımından sınırlandırılmış, hevesi kırılmış, cesaretini yitirmiş, eleştirilmekten korkan, bu bakımdan da yeni bir düşünceyi ibraz etmekten çekinen, fakat özgün bir özne olmayı hedefleyen her araştırmacıya sınırsız bir düşünce özgürlüğü ilham ettiğini ve böylece hakiki özne olmanın hayalini kuran her bireye hayallerinin peşinde ilerlemesini teşvik ettiğini belirtmek gerekir. Bizce “Yeni Felsefe”, hakiki özne olmayı düşünce ikliminde kovalayan herkesin yolda ilk karşılaşması “gerekenler” arasında yerini almıştır.